

Filozofski savjetnik

ČASOPIS ZA FILOZOFSKU PRAKSU · HRVATSKO UDRUŽENJE ZA FILOZOFSKU PRAKSU

SVEZAK Vol. I BROJ Br. I GODINA 2026 NAKLADNIK HUFP, Zagreb

PRIKAZ · FILOZOFIJA · PSIHO-SOMATIKA

Štefaniya Kožić i Luka Janeš, *Filozofija, bioetika i mentalno zdravlje*

Centar za bioetiku Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2024.

Ana Umičević · *Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb*

Primljeno: 8. 6. 2026 · Prihvaćeno: 10. 6. 2026

U Zagrebu je 4. i 5. svibnja 2023. u organizaciji Centra za bioetiku Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i partnerskih institucija održan 7. međunarodni transdisciplinarni simpozij Bioetika i aporije psihe. Simpozij prati dugogodišnju tradiciju susreta i dijaloga stručnjaka iz područja psihologije, psihijatrije, sociologije, filozofije, neuroznanosti, antropologije, religijologije, teologije i prava. Kao rezultat skupa objavljen je zbornik radova, čiji prikaz slijedi u nastavku. Zbornik su uredili Štefaniya Kožić i Luka Janeš.

Zbornik radova sa 7. međunarodnog transdisciplinarnog simpozija Bioetika i aporije psihe naslovljen Filozofija, bioetika i mentalno zdravlje sadržava četrnaest radova, potpisanih od strane dvadeset i jednog autora. Pet je članaka napisano na engleskom, a devet na hrvatskom jeziku. Većina autora dolazi iz Hrvatske, no sudjelovali su i autori iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Austrije, Ujedinjenog Kraljevstva. Autori dolaze s različitih veleučilišta, sveučilišta, Centara za rehabilitaciju, obrazovnih institucija i zdravstvenih ustanova. O aktualnosti teme simpozija dovoljno govori sam pogled na veličinu Zbornika jer je broj stranica dosegao gotovo tri stotine.. Ovaj bogato priređen Zbornik, kroz transdisciplinarni i interdisciplinarni pristup, pruža informacije s ciljem promicanja zaštite mentalnoga zdravlja u zajednici i podizanja svijesti o vlastitom mentalnom blagostanju. Teme skupa bile su: fenomenologija, neuroznanost i psihijatrija; logoterapija i ostali psihijatrijski pravci u suvremenom kontekstu; unapređenje i zaštita mentalnog zdravlja u zajednici te psihologija religije.

Zbornik otvara tekst Ivana Perkova pod naslovom „Doktorske stranputice i (post) doktorski sindrom: prilog raspravi o mentalnom zdravlju doktoranada i mladih doktora znanosti“ (str. 15-27). Autor teksta nastoji odgovoriti na pitanje razloga odustajanja velikoga broja studenata od upisana

doktorskoga studija. Promišlja o potencijalnim uzrocima mentalnih poteškoća na koje studenti doktorskih studija nailaze te problemima koji opterećuju hrvatski sustav poslijediplomskoga obrazovanja općenito.

Simona Žikić, Aleksandar Fatić i Behzad Hadžić u radu „Oslobađanje zarobljenog uma“ (str. 29-49) istražuju središnju ulogu naučenih narativa u oblikovanju identiteta i iskustava pojedinaca te načina na koji ti isti narativi ograničavaju njihov angažman sa svijetom i drugima. Autori analiziraju kako mentalne barijere oblikuju percepciju stvarnosti te na koji način pojedinac može prevladati unutarnja ograničenja kroz filozofske i psihološke perspektive.

Neprepoznavanje problema mentalnih bolesti povezano je sa zdravstvenom pismenošću o mentalnome zdravlju i često je prepreka za traženjem adekvatne stručne pomoći. Problematikom se bave Jadranka Pavić, Viktorija Vinceljak i Janko Babić u radu „Zdravstvena pismenost studentske populacije o mentalnom zdravlju – prikaz istraživanja“ (str. 51-66). Istraživanje je provedeno među studentima nezdravstvenih studija. Istaknuti rezultati ankete pokazuju da 33,52 % ispitanika depresiju vidi kao rješiv problem, dok gotovo 60 % ispitanika ne smatra reakciju na teški stres mentalnim poremećajem. Autori zaključuju kako u studentskoj populaciji određeni postotak ljudi ne posjeduje temeljna znanja o mentalnim poremećajima te imaju brojne predrasude.

Djelovanje na unutarnji dječji svijet i dječji duh, analiziraju Dora Grejza i Ivica Kelam u radu „Utjecaj Montessori tišine na psihički razvoj djeteta“ (str. 67-92). Prvenstveno ukazuju na važnost psihičkoga razvoja čovjeka od djetinjstva. Nadalje, razvijaju ulogu koncepta tišine na smirivanje unutarnjeg stanja djeteta i povećavanje pozornosti. Autori zaključuju kako Mindfulness tehnika i Montessori koncept tišine zbog pozitivnog utjecaja na djecu i odrasle bi se mogli oblikovati i primjeniti u svakodnevnim metodama nastave.

Obilježja razdoblja adolescencije te oblikovanja ljudskosti i identiteta u moderno doba istražuje Petar Smontara u radu „Religioznost – zaštitni čimbenik socijalnog razvoja adolescenata“ (str. 93-103). Autor teksta integrira spoznaje preventivske znanosti i socijalne pedagogije, polazeći od teorijskih okvira socijalnoga razvoja adolescenata i intervencijskoga spektra povezanosti religioznosti i rizičnih ponašanja adolescenata u mikrosustavu. Naglašava važnost vjerskoga odgoja i obrazovanja u kontekstu suvremenog odgoja i škole.

O značaju pojma „religija“ u filozofiji i psihologiji te potrazi za osnovnim temeljom potrebe za religijom piše Marica Rajković u radu „Freudovo shvaćanje religije: religija kao iluzija i pojam oceanskog osjećaja“ (str. 105-121). Autorica razmatra pojmove iluzije i oceanskoga osjećaja kao važnih

problema u psihoanalizi i u psihologiji religije. Posebno Freudova djela u kojima se ispituje pojam religije te pokazuje način kako se mijenjalo i formiralo njegovo učenje.

Toma Gruica u svom radu „Egzistencijalna utemeljenja i samoorganizacija: Razotkrivanje psihopatološke bespomoćnosti u kontekstu pozitivne psihologije kroz Heideggera i autopoezu“ (str. 123-152) analizira način na koji moderni čovjek može prevladati psihopatološku bespomoćnost. Cilj rada je produbiti razumijevanje načina na koji mozak stvara disfunkcionalna iskustva te kako taj proces oblikuje naše poimanje mentalnih poremećaja.

Uvid u odnose između pojedinaca, grupa i religijskih ideologija unutar suvremenoga društva rezultat je rada Mikolaj Martinjaka. „Deindividuacija i deifikacija u novim religijskim pokretima“ (str.153-166) istražuje kompleksnu interakciju između deindividuacije i novih religijskih pokreta, analizirajući način na koji smanjenje osjećaja individualnoga identiteta unutar grupnoga okruženja oblikuje ponašanje i percepciju pojedinaca.

Gianluigi Segalerba u prilogu „Aspekti Platonove interpretacije mentalnog zdravlja i mentalne bolesti“ (str.167-188) analizira aspekte moralne degeneracije i mentalnih bolesti u Platonovim djelima. Po Platonovom mišljenju, obrazovanje je nužno kako bi se postigla točna kompozicija između dijelova duše.

Problem pogrešne uporabe moći u psihoterapiji aktualizirala je Mina Đikanović u radu „Etičke implikacije revolucionarne psihoterapijske prakse. Slučaj instituta Cathexis“ (str.189-205). Autorica na konkretnim primjerima obrazlaže pristup liječenju oboljelih od shizofrenije u okviru Instituta Cathexis. Istražuje pitanje etičke odgovornosti psihoterapeuta koji sprovode revolucionarnu terapijsku proceduru, ali i krovnoga udruženja kojemu pripadaju. Autorica zaključuje da terapeuti nisu nepogrešivi, ali se podrazumijeva da su dužni djelovati u najboljem interesu pacijenta.

Ron Roberts u radu „Korporativni gaslighting: Razumnost, ludilo i institucija« (str. 203-217) nudi studiju slučaja Brexit o kombiniranoj sustavnoj korporativnoj obrani koju koriste banke, korporacije, novinari i akademska zajednica, te razmatra kako građani i ne-građani mogu zaštititi svoju dobrobit suočeni sa sustavnim, možda i koordiniranim, pokušajem održavanja kasnokapitalističkog svijeta snova.

Naslovom „Sociodinamski pristup savjetovanju i psihoterapiji: Intermodalnost pristupa i mentalno zdravlje pojedinca u modernom dobu“ (str. 219-228) Iva Ignjačić ukazuje na sociodinamski pristup Vancea Peavyja u svrsi pomaganja pojedincu pri izgradnji vlastitoga života. Cilj rada je osvijestiti pojedinca o autonomiji u vlastitome životu, osobnoj slobodi i kapacitetu za iskorištavanje kulturalnih i socijalnih alata prilikom nošenja sa stvarnošću.

Aleksandar Racz, Tara Beata Racz i Ljerka Armano u radu „Shinrin-yoku“ ili „šumska kupka““ (str. 229-255) analizirali su i deskriptivno prikazali pozitivne učinke boravka u šumskom okolišu kao jednome od oblika unapređenja i zaštite fizičkoga i mentalnoga zdravlja u zajednici.

Jan Defrančeski Zbornik zaključuje prilogom „Kognitivna lingvistika i problem uma i tijela. Filozofski pogled na konceptualnu metaforu UM-KAO-TIJELO“ (str. 257-303). Promišlja o problemu uma i tijela iz filozofske i kognitivno-lingvističke perspektive, s posebnim naglaskom na teoriju konceptualnih metafora. Autor navodi da je sama paradigma konceptualno strukturirana. Nadalje, analizom Lakoffovog i Johnsonovog pristupa odnosu uma i tijela, poznatog kao „iskustveni realizam“ ili „iskustvenost“, zaključuje da teorija konceptualne metafore pruža alternativnu, ali jednako relevantnu perspektivu u odnosu na tradicionalne pristupe ovom problemu.

Uloga je zbornika Filozofija, bioetika i mentalno zdravlje približiti čitateljstvu što više perspektiva koje mogu poslužiti kao inspiracija te poticaj za zaštitu mentalnog zdravlja u modernom društvu. Također i potaknuti mnoge istraživačke i projektne suradnje, što se nalazi u teleološkoj srži međunarodnog simpozija Bioetika i aporije psihe.